

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIY TA'LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI

ALISHER NAVOIY NOMIDAGI
TOSHKENT DAVLAT O'ZBEK TILI VA ADABIYOTI UNIVERSITETI

ZAMONAVIY MATNSHUNOSLIK ASOSLARI

fanining o'quv dasturi (sillabusi)

Bilim sohasi:	200 000 – San'at va gumanitar fanlar
Ta'lif sohasi:	230000 – Tillar
Ta'lif yo'nalishi	60230600 – Noshirlik ishi

Fan/modul kodi 302ZMA37	Fan/modul turi majburiy	Ta'lim tili o'zbek	Ishlab chiqilgan o'quv yili 2023/2024
Semestr	Har bir semestrdagi fan/modulning nomi	O'quv mashg'ulotlari (soat)	
		ECTS - Kreditlar	Haftalik dars soatlari
		Jami:	
		ma'ruza	lim
		seminar	Mustaqil ta'lim (soat)
		amaliy	Jami yuklama (soat)
		laboratoriya	
5	Zamonaviy matnshunoslik asoslari	5	4
	Jami:	5	4
		60	10
		26	24
		0	90
			150

1. FANNING MAZMUNI

Fanni o'qitishidan maqsad – zamonaviy matnshunoslik nazariyasi va texnikasining ilmiy-amaly asoslari, xususian, matn turlari, shakllari, zamonaviy budiyi, va ilmiy matnlarni nashra tuyyorlash, ularning variantlari, arxetipi, distribusiyasi, imlosi, mazmuni va dizayni bilan ishlash, muallif bilan hamkorlik, ilmiy maqola tayyorlash texnikasi, IMRAD standarti, muqova va matn dizayni konsepsiyasini o'rgatishdan iborat.

2. FANNI O'QITISH NATIJALARI VA SHAKLLANADIGAN KASBY

KOMPETENSTIVALAR

Ushbu maqsadga erishish uchun fan talabalarning nazariy bilimlar, analiy ko'nigmalar, zamonaviy badiyi va ilmiy matnlar bilan ishlash salohiyatiga ega bo'lismi ta'minlash vazifalarini bajaradi.

Fan bo'yicha talabalarning bilim, ko'nikma va malakalariga qo'yildigan talablar. Fanni o'zlashtirish jarayonida talaba:

– zamonaviy matnshunoslikning nazariyasi va texnikasining ilmiy-amaly asoslari, main turlari, tiplari;

– til so'z, matn, matnshunos, matnshunoslik, noshirlik, manbushunos-matnchi va noshir-matnchi o'tasidagi bog'iqlik hamda asosiy farqlari;

– badiyi va ilmiy til, uslub, tadqiqot, ilmiy maqola, monografiya, darslik, ilmiy-analij, ilmiy-nazariy, ilmiy-metodik (uslubiy) maqolalar, adabiyotlar tahilli (sharhi), mavzuiga oid tadqiqot;

– ilmiy tahili, muammo, tadqiqot, yechim, to'xtam, xulosa, tahrir qoidalari, tuzatish usullari bo'yicha bilimlarga;

– matn bijan ishlashda so'zlar tarixini bilish, so'zni his qilish, so'zdan so'zni farqlash, so'zlar ma'nesi, tafsifini angash;

– badiy til, uslub, lirk, epik va dramatik asarlar matnlarini bilan ishlash;

- maunga tuzatishlar kiritish, manni muharriq sifatida o'qish, ilmiy til va uslubni angash, qo'llay olish, ilmiy matnlarda imloviy xatolarni tekshirish;
 - matnda sarlavha, shahrlar, variantlar, arxetip va atributusiya bilan ishlash;
 - IMRAD standarti asosida ilmiy maqolalar tayyorlash;
 - ilmiy matn bilan ishlashda antiplagiat dasturiy ta'minotidan foydalananish, veb-dizayn dasurlari orqali muqova, nasr maketini tayyorlash bo'yicha ko'nikma va malakalarga ega bo'lishi kerak.
- ### 3. O'QUV FANI O'QITLISHI BO'YICHA USLUBIY KO'RSATMALAR
- ma'ruzalar;
 - interfaol keys-stadilar;
 - seminarlar (mantiqiy fikr lash, tezkor savol-javoblar);
 - guruhlarda ishlash;
 - taqdimotoitarni tayyorlash;
 - individual loyihalar;
 - jamoja bo'sib ishlash va himoya qilish uchun loyihalar.
- ### 4. TALABALAR KREDITLARNI OLISH TARTIBI
- Talabalarning bilimini baholash tartibi O'zbekiston Respublikasi Olyi va o'ta maxsus ta'lim vazirining 2018-yil 9-avgustodagi 19-2018-sod buyrug'i bilan tasdiqlangan "Olyi ta'lim muassasalarida talabalar bilimini nazorat qilish va baholash tizimi to'grisida"gi Nizom talablarini asosida belgilanadi.
- #### 1. Nazoraturni amalga oshirish tartibi.
- Oraliq nazorat: O'tilgan mavzular asosida o'zaki so'rov shaklida o'kaziladi.
- Yakuniy nazorat: Semestr davomida o'tilgan mavzular bo'yicha og'zaki so'rov shaklida o'tkaziladi.
- Izoh: Oraliq nazorat turi har bir fan bo'yicha fanning xususiyatidan kelib chiqqan holda 2 marzagacha o'kazilishi mumkin.*
- Talabani oraliq nazorat turi bo'yicha baholashda, uning o'quv mashg'ulotlari davomida olgan baholari inobarga olinadi.*
- Nazoraturning o'kazilishi muddatlari muayyan o'quv yilda tasdiqlangan o'quvjarayoni jadvali asosida tashkil etiladi.*
- #### 2. Talabalarning bilimi baholash mezonlari:
- talaba mustaqil xulosa va qator qabul qiladi, ijodiy fikrlay oladi, mustaqil mushohada yuritadi, olgan bilimini amalda qo'llay oladi, fanning mohiyatini tushunadi, biladi, ifodalay oladi, aytib beradi hamda fan bo'yicha tasavvurga ega deb topilganda – **5 (a'llo) baho**;
- talaba mustaqil mushohada yuritadi, olgan bilimini amalda qo'llay oladi, fanning mohiyatini tushunadi, biladi, ifodalay oladi, aytib beradi hamda fan bo'yicha tasavvurga ega deb topilganda – **4 (yaxshi) baho**;
- talaba olgan bilimini amalda qo'llay oladi, fanning mohiyatini tushunadi, biladi, ifodalay oladi, aytib beradi hamda fan bo'yicha tasavvurga ega deb topilganda – **3 (qoniqarli) baho**;

talaba fan dasturini o'zlashtirmagan fanning mohiyatini tushunmaydi hamda fan bo'yicha tasavvurga ega emas deb topilganda – 2 (qoniqarsiz) baho bilan baholanadi.

5. O'QUV MASHG'ULOTLARI VA MUSTAQIL TAY'LIM QISM

1. Ma'ruba mashg'ulotlari

"Asosiy nazariy qism (ma'ruba mashg'ulotlari)" o'quv fanning mavzulari manтиqiy ketma-ketlikda ketiriladi, har bir mavzuning mohiyati asosiy tushunchalar va qisqa ifodalari orqali ta'lim oluvchilarga davlat ta'lim standarti va malaka talablarasi yeknazilishi zarur bo'lgan bilim va ko'nikmalar qamrab olingen holda ifodalab beriladi. Asosiy nazariy qism modullar shaklida berilishi mumkin;

Nº	Ma'ruba mavzulari	Qisqacha tavsifi (kalit so'zlar)	Soatlar hajmi
1-bob (modul): Zamonaviy matnshunoslik nazariyasi			
1.	Zamonaviy matnshunoslik tushunchasi mazmuni, maqsad-vazifalari. Zamonaviy matnshunoslik zaruriyati	Til, so'z, matn, matnshunos, matnshunoslik, noshirlik. Matnshunos-matnchi va noshir-zaruriyati	2
2-bob (modul): Zamonaviy matnshunoslik texnikasi			
2.	Matn turlari: badiy va ilmiy matn.	Badiy til, uslub, lirik, epik va dramatik asarlar. Ilmiy til, uslub, tadqiqot, ilmiy maqola, monografiya, darslik.	2
3.	Ilmiy maqola	Ilmiy-amaly maqola, ilmiy-nazary maqola, ilmiy-metodik (uslubiy) maqola, adabiyotlar tahili (sharhi), mavzuga oid tadqiqot	2
4.	Ilmiy maqola tayyorlash iMRAD standarti	Ilmiy tahlil, muammo, tadqiqot, yechim, to'xum, xulosa. Kirish, metodlar (material va metodlar), natijalar va munozaralar (Introduction, Methods, Results and Discussion – IMRAD)	2
5.	Badiy va ilmiy matnlarni tayyorlash. Ilmiy matnlarni nashrga tayyorlash.	Qo'lyozmani baholash, obrazilik, til, uslub, imlo, tahrir, mualif bilan hankorlik. Matn variantlari, arxetip (asarning asl matni), attributsiya (badiy asar matnlarni farqlash, ajratish va tayyorlash, Asl, shubhali va plagiat matnlarni farqlash, "vagtini amigash", "dubia" (mualif va baholash. Muqova va matn dizayni konsepsiysi	2
Jami: 10 soat			

2. Amaliy mashg'ulotlar

"Amaliy mashg'ulotlar bo'yicha ko'sratma va tavsiyalar" o'quv fanning mohiyati va nazariy asoslariga mos ravishda amaliy, seminar va laboratoriya mashg'ulotlarining mavzulari, ushbu mashg'ulotlarni o'tkazish shakllari, unda qo'llanishi tavsya etiladigan texnologiyalar, usullar, vositalar, ziyoratlar, muhokama etiladigan mavzular, masatalar, laboratoriya ishtarinining mazmuni, maqsadi hamda fan mohiyatidan kelib chiqadigan boshqa ma'lumotlar yorilishi. Shuningdek, kurs loyihasi va kurs ishlari, ijodiy ishlar mohiyati, mazmuni, maqsadi, mazsadi ularni bajarish shakllari hamda fan mohiyatidan kelib chiqadigan boshqa mavzulari ularni yoritildi. Shu bilan birga, ushbu qismda o'quv va ishlab chiqarish amaliyotlarining maqsadi, vazifasi, shakli, mazmuni, amaliyot jarayonida ta'lim oluvchililar tomonidan tayyorlanishi zarur bo'lgan yakuniy ishlar shakli yuzasidan qisqa uslubiy ko'rsatmalar beriladi.

Nº	Amaliy mashg'ulot mavzulari	Qisqacha tavsifi (kalit so'zlar)	Soatlar hajmi
Zamonaviy matnshunoslik nazariyasi, amaliyoti va texnikasi ha qida umumiy tushuncha			
1.	E.Vohidovning "So'z latofati" asari tahilli	Matn bilan ishlasha so'zlar tarixi, ildizini anglash, so'zni his qilish	4
2.	E.Shukurning "Boboso'z izidan" asari tahilli	Matn bilan ishlasha so'zdan so'zni farqlash san'ati	4
3.	"O'zbek tilining izohli lug'ati"	Matn bilan ishlasha so'zlar ma'nosi, tavsifini anglash	4
4.	D.Quronov, Z.Mamajonov, M.Sherallyevning "Adabiyotshunoslik lug'ati" asari tahilli	Badiy matn bilan ishlasha adabiyotshunoslik terminlarini tushunish, farqlash, qo'llay olish	4
5.	R.Parfining "Sakina" to'plamidagi N.Rahimjonov izohlari tahilli	Badiy matnlarini nashrga tayyorlash texnikasi	4
6.	Bolalar adabiyoti namunalari asosida matnni tuzatish usullari	Matnga tuzatishlar kiritish, tuzatish usullari, matnni muharrir sifatida o'qish	4
Jami: 24 soat			

3. Seminar mashg'ulotlar

"Seminar mashg'ulotlar bo'yicha ko'rsatma va tavsiyalar" o'quv fanning mohiyati va nazariy asoslariga mos ravishda amaliy, seminar va laboratoriya mashg'ulotlarning mavzulari, ushbu mashg'ulotlarni o'tkazish shakllari, unda qo'llanishi tavsiya etiladigan texnologiyalar, usullar, vositalar zatur hollarda muhokama etiladigan mavzular, masalalar, laboratoriya ishtarinining mazmuni, maqsadi hamda fan mohiyatidan kelib chiqadigan boshqa ma'lumotlar yordiladi. Shuningdek, kurs joyihasi va kurs ishlari, ijodiy ishlar mohiyai, mazmuni, maqsadi, mavzulari ulani bajarish shakllari hamda fan mohiyatidan kelib chiqadigan boshqa ma'lumotlar yordiladi. Shu bilan birga, ushbu qisnda o'quv va ishlab chiqarish amaliyotlarining maqsadi, vazifasi, shakli, maznuni, amaliyot jarayonida ta'lim oluvchilar tomonidan tayyorlanishi zarur bo'lgan yakuniy ishlar shakli yuzasidan qisqa uslubiy ko'rsatmalar beriladi.

Nº	Seminar mashg'ulot mavzulari	Qisqacha tavsifi (kalit so'zlar)	Soatlar hajmi
1.	Ilmiy matnlar bilan ishlash	"Til va adabiyot ta'ilimi" jurnali materiallari asosida ilmiy til va uslubni anglash, qo'llay olish "Tafakkur" jurnali materiallari asosida ilmiy maqolalar bilan ishlash	4
2.	Sarlavha, sharhlar bilan ishlash	Ilmiy ishlardagi aniq bir mavzu bo'yicha IMRAD standarti asosida ishlash	4
3.	IMRAD standarti asosida ilmiy maqola tayyorlash	Ilmiy ishlardagi aniq bir mavzu bo'yicha IMRAD standarti asosida ishlash	2
4.	Ilmiy maqolani tahrirlash	IMRAD standarti asosida tayyorlangan maqolalar tahlili va tahriri	2
5.	Ilmiy matnlarda imloviy xatolarni tekshirish	Ilmiy maqolalar bilan ishlash	4
6.	Ilmiy matnlarda faktlarni tekshirish	Ilmiy maqolalar bilan ishlash	2
7.	A.Qodiriyning "O'tgan kunlar" romanini eski va yangi nashrlaridagi farqlar	Matn variantlari, arxetip va atributsiya bilan ishlash	4
8.	Antiplagial dasturiy ta'minoti bilan ishlash	Ilmiy matn bilan ishlasida antiplagiat dasturiy ta'minotidan foydalananish	2
9.	Nashrlarda matn va dizayn uyg'unligini ta'minlash	Veb-dizayn dasturlari orqali muqova, nashr maketini tayyorlash	2
Jami:		Jami:	26 soat

4. Mustaqil ta'ilim ishlari

"Mustaqil ta'ilim va mustaqil mashg'ulotlar" qismida mustaqil ta'ilming shakli va mazmuni, mustaqil ishga mo'jallangan mavzular va topshirqlar, mustaqil mashg'ulotlar jarayonida ta'ilim oluvchilar tomonidan tayyorlanishi zarur bo'lgan ishlar referat, esse, mustaqil (ijodiy) ish, muammoli ma'ruba va boshqalar keltiriladi.

Nº	Mustaqil ta'ilim mavzulari	Qisqacha tavsifi (kalit so'zlar)	Soatlar hajmi
1.	E.Vohidovning "So'z latofati" asarini o'qish, tahsil qilish	Asardagi so'z-iboralar tavsifi asosida insho tayyorlash	4
2.	E.Shukurning "Boboso'z izidan" asarini o'qish, tahsil qilish	Asardagi so'z-iboralar tavsifi asosida insho tayyorlash	4
3.	M.Sattoming "O'zbekning gapi qiziq"	Asardagi iboralar tavsifi asosida insho tayyorlash	4
4.	"O'zbek tilining izohli lug'ati" o'qish	Asardegi so'z-iboralar tavsifi asosida insho tayyorlash	6
5.	"Til va adabiyot ta'ilimi" jurnali materiallarni o'qish, tahsil qilish	Ilmiy matn tuzatishni tayyorlash	4
6.	"Tafakkur" jurnali materiallari asosida ilmiy maqolalar bilan ishlash	Ilmiy matn tuzatishni tayyorlash	6
7.	D.Quronov, Z.Mamajonov, M.Sheraliyevning "Adabiyotshunoslik lug'ati" asarini o'qish, tahsil qilish	Adabiyotshunoslik terminlari asosida ilmiy matn tayyorlash	6
8.	R.Parfinning "Sakina" to'planidagi N.Rahimjonov izohlarini o'qish, tahsil qilish	Izohlar asosida insho tayyorlash	4
9.	Bolalar adabiyotni namunalarni o'qish, matn tuzatish	Matn tuzatishni o'rganish	4
10.	D.Mingboyevning "Timsollar tilsimii" to'plamini o'qish, tahsil qilish	To'plama keltirilgan metaforalar asosida ilmiy matn tayyorlash	6
11.	IMRAD standarti asosida ilmiy maqola tayyorlash	IMRAD standarti asosida ilmiy maqola tayyorlash	6
12.	Ilmiy ishlardagi aniq bir mavzu bo'yicha IMRAD standarti asosida ishlash	Ilmiy ishlardagi aniq bir mavzu bo'yicha IMRAD standarti asosida ishlash	4
13.	Ilmiy matnlarda imloviy xatolarni tekshirish	Ilmiy maqolalar bilan ishlash	6
14.	Ilmiy matnlarda faktlarni tekshirish	Ilmiy maqolalar bilan ishlash	6

		ishlash	
15.	M.Sa'diy hayoti va faoliyatiga oid "Qadr" xotiralar to'plamini o'qish, tahli qilish	To'plamdag'i tahrir san'atiga oid fikrlarni ajratish,	4
16.	A.Qodiriyning "O'tgan kumlar" romanini eski va yangi nashrlaridagi farqlar ishlash	Matn variantlari, arxetip va attributsiya bilan ishlash	6
17.	Antiplagiat dasturiy ta'minoti bilan ishlash	Ilmiy matn bilan ishlashdagi antiplagiat dasturiy ta'minotidan foydalanan	6
18.	Nashrida matn va dizayn uyg'unligini ta'minlash	Vebs-dizayn dasturlari orqali muqova, nashr maketini tayyorlash	6
Jami:			90 soat

6. O'QUV ADAABIYOTLARI VA AXBOROT MANBALARI

Asosiy adabiyotlar

- Sh.Sirojiddinov. Matnshunoslik saboqlari. Qo'llama. – T.: Navoiy universiteti, 2019. – 128 b.
- C.A.Reysser. Osnovnye tekstotologii. Izd. 2-e Учебное пособие для студентов педагогических институтов. – Л., Просвещение, 1978. 176 c.
- Z.T.Tohirov. Tahrir nazariyasi va texnikasi. Darslik. – T.: Tafakkur – Bo'stoni, Cho'lp'on, 2012. 320 b.
- Z.T.Tohirov. Nashr jarayoni asosiy bosqichlari. Darslik. – T.: Tafakkur – Bo'stoni, 2015. 288 b.

Qo'shimcha adabiyotlar

- E.Vohidov. "So'z latofati". To'plam – T.: O'zbekiston, 2016. 216 b.
- E.Shukur. Boboso'z izidan. To'plam – T.: Adabiyot, 2022. 337 b.
- M.Sattor. "O'zbekning gapi qiziq". To'plam – T.: Tafakkur qanoti, 2011. 148 b.
- D.Quronov, Z.Mamajonov, M.Sheraliyeva. Adabiyotshunoslik lug'ati. Lug'at-malumotoma – T.: Akademmasir, 2013. 408 b.
- O'zbek tilining izohli lug'ati. Lug'at-malumotoma – T.: O'zbekiston milliy ensiklopediyasi Davlat ilmiy nashriyoti, 2006. 680 b.
- R.Parfi. Sakina. Izohlar. To'plam – T.: Muhamarr, 2013. 299-375 b.
- A.Qodiriy. O'tkan kunlar. – T.: G'afur G'ulom, 2022. 464 b.
- D.Mingboyeva. Timsollar tilsimi. To'plam. – T.:Adabiyot, 2012. 278 b.
- Qadr. To'plan – T.: Ma'naviyat, 2009. 160 b.

Internet saytlari

- <http://natlib.uz> – Alisher Navoiy nomidagi O'zbekiston Milliy kutubxonasi sayti
- <http://ensiklopediya.uz> – O'zbekiston Milliy ensiklopediyasi sayti
- <http://zityouz.uz> – O'zbek va jahon adabiyoti portal
- <http://zivonet.uz> – O'zbekiston milliy ta'lim portal
- <http://kitob.uz> – Respublika bolalar kutubxonasi
- <http://www.infolib.uz> – Respublika Axborot kutubxonasi
- <http://book.uz> – Elektron adabiyotlar kutubxonasi

8. O'QUV DASTURI HAQIDA MA'LUMOT

O'quv dasturining oxirgi betida uni ishlab chiqqan olyi ta'lim muassasasi nomi, tuzuvchilar ismi, familyiasi, lavozimi, ilmiy daraja va unvonlari, taqrizchilar ismi, familyasi, ishjoyi, lavozimi, ilmiy daraja va unvonlari, o'quv dastur ko'rib chiqqigan olyi ta'lim muassasasi kengashni bayonining raqami keltiriladi.

O'quv dasturi Alisher Navoiy nomidagi Toshkent davlat o'zhek tili va adabiyoti universiteti tomonidan ishlab chiqilgan va universitet Kengashining 202 _____ yil “_____” _____ “_____” _____ ”-sonli bayoni bilan tasdiqlangan.

“Kompyuter lingvistikasi va raqamli texnologiyalar” kafedrasi mudiri

B. Elov

(imzo)

Tuzuvchi:

U. Abdurahmonova

(imzo)

Taqrizchi:

Sh.Sirojiddinov

(imzo)